

chyba

marek šindelka

Pistorius & Olšanská

Příbram

2008

Tato kniha byla vydána
s laskavým přispěním Nadace Český literární fond

Text © Marek Šindelka, 2008
Layout © Luboš Drtina, 2008

ISBN 978-80-87053-18-8

Pro Matěje Lipavského, Jakuba Sýkoru, Vojtu Kisse,
Ondřeje Soukupa a Zuzanu Brečanovou
(se vzpomínkou na cestu k Baltu v létě 2002)

kryštof

Kryštofův život skončil na stejném místě, na kterém kdy-
si začal. On sám si to ve chvíli své smrti neuvědomoval,
protože měl spoustu jiných starostí. Usilovně myslel na
několik věcí. Snažil se využít poslední chvíle ostrého vědo-
mí k tomu, aby pochopil, co se mu to vlastně stalo. Svět
kolem něho se roztékal do podivné jedolité hmoty, kte-
rou do sebe se štíplavě pálivou bolestí nasával s každým
nádechem. Jako by vdechoval chlorovanou vodu. Polykal
tu hmotu, protože se v ní topil, a každým tím polknutím se
snažil uvolnit místo pro bublinu čistého vzduchu, kterého
se mu nedostávalo. Něco mu explodovalo v žilách. Byl to
pocit, jako by vzal příliš silnou dávku nějaké drogy. Zlatá
rána, blesklo mu hlavou. Přestal se bránit. Poddal se tomu,
protože mu stejně nic jiného nezbývalo. Zhluboka se na-
dechl venkovního světa, který teď už spíše jen tušil. Všechny
smysly měl víceméně vyřazený z provozu. Zalil ho závatný
pocit podivné, neznámé rozkoše. Zvrátil hlavu a otevřel
ústa. Otevřel cestu agonii, která jím procházela od konečků
prstů k temenu hlavy. Dýchal do vesmíru. A možná ještě
někam dál...

Po nekonečné době ucítil, že mu do otevřené pusy prší.
Neměl už sílu ji zavřít. Usnul. Déšť mu zatlačil oči a položil
na ně dvě tekuté mince, aby měl čím zaplatit za cestu na
druhý břeh.

Kryštofův život začínal (tak, jak jej sám vnímal) u první a nejstarší vzpomínky, kterou si byl schopný vybavit.

Bylo to asi nějak takhle: Jeli někam vlakem. On s maminkou. Byl večer. Konec léta. Rychlost. Krajina nedaleko polských hranic. Kupé vonělo železem, koženkou a linoleem na podlaze. Stál na opěradle sedačky a zalykal se proudem vzduchu valícím se kolem vlaku. S mrazením v zádech cítil, jak se mu ten vítr proplétá mezi vlasy. Slunce zapadlo za smrkové lesy na kopcích a po kraji se rozběhl chlad. Vůně řeky. Pak dlouho pole. Vlak přibrzdil, zvolna zpomaloval, nakonec už jel skoro krokem. A pak to přišlo.

Vjeli do lesa. Do podivného lesa. Zatajil se mu dech. Dokonce i maminka se postavila, aby na ty zvláštní stromy lépe viděla. Kryštof ucítil, jak mu, aniž si to uvědomovala, pevně sevřela ruku. V okolních vagonech rachotila stahovaná okna, jak zvědavým lidem nestačil pohled skrz mastné a poškrábané sklo. Kolem nich se míhaly mohutné kmeny a bílé, zvláště rozvětvené koruny těch neznámých rostlin. Žilnaté větve měly sytě zelenou, občas fialově žíhanou barvu, vyrůstaly z tlustého stonku, pravidelně se rozdělovaly a na vrcholcích nesly obrovská květenství. Do kupé pronikal silný pach. Dusný jako ve chlévě. A tak nějak podivně slaný.

„To jsou bolševníky,“ řekla mu maminka.

Několikrát si ten název v duchu zopakoval.

„Kryštofe, nikdy... poslouchej... NIKDY si s těmahle květinama nebudeš hrát, rozumíš?“

Kýval hlavou.

„Jsou hrozně jedovaté,“ vysvětlovala mu dál. „Mají v sobě takovou šťávu, která by ti spálila kůži. Děda je jednou kosil na poli a vyteklo mu to na ruku... Ještě půl roku tam měl puchýře velké jak rajčata!“

Kryštof se ušklíbl. Představoval si rajčata rostoucí na dědově paži.

Aniž to tenkrát mohl tušit, podíval se přesně na místo, na němž za dvacet čtyři let zemře.

Bolševník. To slovo už Kryštof nikdy nedostal z hlavy. Celé dětství se pak té rostliny bál. Bál se jí, jako by to bylo nějaké nebezpečné zvíře. Bál se, že vyroste v jejich domě v Praze. Třeba ve sklepě nebo na chodbě a oni nebudou moct utéct. Měl z toho zlé sny. Matka ho sice uklidňovala, že nic takového se nemůže stát, že ve městě bolševník nemůže vyrůst, ale jemu to vůbec nepomáhalo. Kryštof získal dojem, že spíš než rostliny jsou to přízraky, které se jen jako rostliny maskují. Kolik nocí pak strávil v hrůze celý ztuhlý pod peřinou, strachy se nemohl pohnout, i když už se skoro dusil, jak stále dýchal tentýž vzduch. Neodvážil se odkrýt ani malý průduch. Věděl, že tou škvírou by k němu vklouzl jedovatý kořínek, nebo by na něj tudy sáhl ostrý hladový list.

Bolševník. Cokoliv, co potom v pozdějším životě o té rostlině slyšel nebo zjistil, se mu zarylo někam hluboko do paměti, nánosem všech ostatních zážitků se mu prokousalo až k jeho nejstarší vzpomínce a tam se usadilo. Ta rostlina ohraničovala jeho život. Nikdy nepochopil, proč si pamatoval právě jen ten detail z cesty. Přitom tenkrát s matkou zrovna jeli navštívit Kryštofova otce. Proč si nepamatuje na něj? Proč si nepamatuje nic jiného z té doby? Kryštof nevěděl. Měl možnost to pochopit dvacátého pátého srpna roku 2002, ale jak už bylo řečeno, měl zrovna jiné starosti.

* * *

Antonín Brom byl z případu odvolán. Kvůli zdravotním komplikacím nebyl již dále schopen vést vyšetřování. Jeho stav se rychle zhoršoval. Po necelých dvou týdnech zemřel na následky zatím přesně neidentifikovatelného infekčního onemocnění. Jelikož byl Brom záhy po odvolání hospitalizován, nestačil dokončit zprávu o dosavadním průběhu

vyšetřování. Dokumentace k tomuto případu nebyla vedena se všemi náležitostmi. Lze se dokonce domnívat, že Brom něco úmyslně zamlčel. Jde pouze o dohady, ale je možné, že tento případ se pro něj stal až příliš osobní záležitostí, že pátral po něčem, co vědomě v dokumentaci neuvedl.

Pracujeme nyní pouze s omezeným množstvím materiálů. Použili jsme proto všech dostupných zdrojů, včetně Bromova osobního deníku, v němž si o průběhu vyšetřování vedl poměrně podrobné zápisky (bohužel nesystematicky a neúplně), abychom okolnosti Warjakova případu zpětně co možná nejpřesněji rekonstruovali.

* * *

V deníku Antonína Broma byly založeny kopie dvou dopisů (jejich originály jsou uloženy jako příloha č. 4 ve složce případu Kryštofa Warjaka).

První dopis, odeslaný 26. 8. 2002, je adresován dr. Josefu Podlipskému, odborníkovi na asijskou flóru, především na ohrožené druhy japonských ostrovů, mimo jiné bývalému pracovníkovi Botanického ústavu Akademie věd ČR:

Věc: Žádost o znalecký posudek přiloženého vzorku.

*Vážený pane doktore,
tímto vám předávám k odbornému prověření rostlinu, o níž jsme spolu telefonicky hovořili 25. 8. 2002. Z nám dostupných zdrojů se o tomto druhu nepodařilo zjistit nic konkrétního. Prosím o co nejrychlejší vyřízení.*

S díky

A. Brom

Druhý dopis je Podlipského odpověď z 28. 8. 2002:

*Vážený pane vyšetřovateli,
v své řadě: vámi zasláný vzorek (část květu a kousky kořínků)
byl dost možná posledním exemplářem rostliny tohoto druhu. Je
veliká škoda, že jste se nepokusil zachovat rostlinu živou, přestože
to bylo možné. Pro svět současné botaniky je to opravdu obrovská
ztráta. Toto zdůrazňuji. Měl jste okamžitě přivolat odborníka
a nepodnikat v takto neobvyklém případě žádné unáhlené kroky.
Neumíte si představit, jakou škodu jste svým jednáním způsobil.*

*K vaší žádosti: Tato rostlina oficiálně nemá jméno, byla vyřa-
zena z klasifikace. Problém tohoto polofantaskního (viz níže)
druhu byl naposledy zběžně a okrajově prodiskutován skupinou
odborníků v roce 1982 na jisté mezinárodní konferenci v Tokiu,
přičemž bylo definitivně potvrzeno, že jde pouze o smyšlený, ničím
nepodložený dohad. Zaujmout jiné stanovisko ostatně ani nebylo
možné. Až do teď byla naprostá absence důkazů, jež by potvrdzovaly
existenci těchto květin, prostě faktem vylučujícím jakoukoliv další
polemiku.*

*Sám jsem se o tomto „druhu“ dozvěděl poměrně pozdě a celkem
náhodou. Před dvanácti lety jsem během stáže v Kjótu pracoval
na rozsáhlejší článku o zajímavých zaniklých rostlinách ostrova
Honšú, přičemž jsem se dostal i k několika informacím o květině,
jejíž zbytky jste mi nyní zaslal. V článku jsem se o ní nakonec
nezmínil, v té době jsem ji, vzhledem k povaze oněch informací
(snad ani nelze říci informací, spíše jakýchsi nejasných zkazek),
měl jen za výmysl, jakousi botanickou pověst.*

*Poprvé jsem na tuto rostlinu narazil v jedné staré asijské sbírce pří-
běhů, vydané začátkem dvacátého století, která se mi během oné stáže
v Kjótu dostala do rukou. Šlo o poměrně obsáhlý záznam japonských
pověstí, lidových pověr, zvláštních úkazů a záhad. V Japonsku byly
ostatně vždy v oblibě příběhy, jimž se říká kaidany – různá vyprá-
vění o nevysvětlitelných úkazech, místy pohádkového, častěji však
spíše hororového charakteru. Toto bylo něco podobného. Pro zábavu
jsem si tyto příběhy ve volných chvílích četl. Zaujal mě zvláště jeden*

z nich, jelikož se (byť pouze okrajově) dotýkal mého oboru. Byla to pověst o květině Ushimitsuzoki (v překladu „půlnoc“). Vyprávěla o osamělém muži, který kdysi dávno nechal vypěstovat květinu, jež se stane nejvěrnějším obrazem smutku. Nazval ji Půlnoc. Na její vyšlechtění padl všechn jeho majetek. Květina byla nádherná, ale nějak se jí na světě nedařilo a po krátké době uvadla. Onen muž, jelikož neměl už nic jiného než ji, se proto ve svém zármutku rozhodl předat rostlině svůj život. Spáchal seppuku (samurajská rituální sebevražda), zemřel s přáním adresovaným bohům, aby se jeho duch přemístil do oné květiny. A skutečně, nedlouho po jeho smrti rostlina opět rozkvetla a na počest tohoto zvláštního, v očích tehdejší urozené společnosti romantického činu se stala jakousi výsostnou ozdobou vysoké šlechty.

Protože se mi pověst zalíbila, chtěl jsem zjistit, jestli se neváže k nějakému konkrétnímu rostlinnému druhu, jelikož bych tento zajímavý příběh mohl zmínit ve svém článku. Pokoušel jsem se vypátrat něco víc. Navštívil jsem několik archivů. A konečně se mi po dlouhém bezvýsledném hledání podařilo nalézt v jednom prastarém herbáři několik dalších informací. Spis to byl celkově velmi neodborný. Byly zde jako zajímavost citovány poznámky jakéhosi japonského šlechtice (jméno už si opravdu nepamatuji) ze sedmnáctého století (začátek období Edo), který popisoval květinu, jíž se říkalo Půlnoc. Její květ prý byl podobný lotosu, ale celkově byl mnohem drobnější a naprosto černý... Vzpomínám si, že použil přirovnání „jako tma“, „jako inkoust“. Rostlina byla bez jakýchkoliv listů, pouze s dlouhými vlasovými kořínky (což přesně odpovídá vašemu vzorku). Za pozornost jistě stojí, že zmíněný šlechtic se o této květině častěji vyjadřoval spíše jako o „bytosti“ než jako o rostlině. Jako by zasluhovala nějaké speciální oslovení.

Rostlina se vyskytovala pouze v Japonsku. Nikdy nerostla ve volné přírodě. Byla uměle vyšlechtěna (prý jako dokonalý trávicí prostředek, později se údajně k tomuto účelu používala ve vysoké tokijské společnosti, což je zvláštní rozpor s pověstí, jíž jsem zmiňoval výše). Celá rostlina je uvnitř prudce jedovatá. Látka

vyextrahovaná z květu se snad v malých dávkách také užívala jako droga se silnými halucinogenními účinky, ale nic konkrétnějšího zde zmíněno nebylo.

Květina Ushimitsuzoki byla velice vzácná. Pěstovala se vždy jen v několika exemplářích. Šlo o velmi drahé a „luxusní“ zboží. V jistém smyslu lze v těchto zápiscích vysledovat i jakýsi společenský, nebo možná přesněji rituální status této rostliny. Na jednom místě se o ní mluví také jako o šperku, klenotu nebo ozdobě, ale blíže to opět vysvětleno není. Celkově je zde mnoho nejasností, některé skutečnosti jako by dokonce byly z jakýchsi důvodů úmyslně zamlčeny.

Tolik pověsti a legendy. Co se mých současných zjištění týče, lze říct jen toto: tato rostlina, vzhledem ke své barvě a absenci jakékoliv zelené plochy, asi neobsahuje žádné chloroplasty, takže neprovádí fotosyntézu, tzn. že jde nejspíše o nějaký druh parazita. Ale domněnku, kterou jste vyslovil při našem telefonním rozhovoru ohledně jejího neobvyklého způsobu výživy, může potvrdit pouze podrobný laboratorní výzkum. Vzhledem k tomu, že celá rostlina je opravdu prudce jedovatá, je zde možnost, že Kryštof Warjak zemřel právě na otravu jedem této rostliny. Jak jen to půjde, zašlu vám výsledky analýzy pro porovnání.

Vše ostatní zůstává zatím ve stadiu nejprvotnějších poznatků a domněnek. Zmiňoval jste se ještě o jakýchsi mrštivých pohybech, jež rostlina, když jste ji objevili, vykonávala, mohl byste mi zaslat nějaký podrobnější popis? Případně bylo by možné se sejít a promluvit si? Rád bych se přeptal na několik detailů.

A ještě upozornění na závěr: je jisté, že pro některé informované soukromé sběratele by tato květina mohla mít uskutku nevyčíslitelnou hodnotu. Doporučoval bych vám prověřit možnost, zda K. Warjak nebyl překupníkem.

J. Podlipský

* * *

(nedatováno)

Okolnosti nálezu těla Kryštofa Warjaka.

Nález byl ohlášen 25. 8. 2002 ve 20.05 Annou Bielinskou. Tělo jako první zahlédly dvě děti z projíždějícího rychlovlaku (mezinárodní spoj Praha–Wrocław): Petr a Štěpán Bielínští, synové Anny Bielinské.

A. Bielinská před osmou hodinou večer sdělila průvodčímu, že u trati viděla ležet pravděpodobně mrtvé tělo. V příští stanici byl vlak deset minut pozastaven a Bielinská z nádražního telefonu věc ohlásila. Vlak nebylo možné déle zdržovat. Bielinská i její synové byli podrobeni výslechu následujícího dne ve Wrocławu.

Na místo jsme dorazili ve 21.20, hodinu a patnáct minut po obdržení právy. Tělo podle sdělení Bielinské leželo v poli bolševníku (invazní rostlina, která v této oblasti zarůstá rozsáhlé plochy, cizopasí na bývalých loukách a zemědělské půdě) nedaleko polských hranic. Z železniční stanice Těchonín jsme se na místo dopravili drezínou obsluhovanou dvěma zřízenci. Pomalu jsme projížděli úsek tratě odpovídající popisu Bielinské. Po obou stranách kolejí se tyčila vysoká hradba bolševníků. Místo jsme poznali bezpečně. První, co jsme zahlédli, byla červená bunda mrtvého, prosvítající v porostu.

Na tomto úseku vlaky vždy přibrzdíují. Jak mi později při výslechu sdělil strojvedoucí, je to kvůli závadám na kolejích, které budou v blízké době opravovány. Na základě pitvy jsme vyloučili možnost, že by Kryštof Warjak z vlaku vypadl nebo byl někým vyhozen. Je pravděpodobné, že vlak opustil sám. Zatím neznámo, za jakých okolností.

Opatrně jsme vešli do stinné a spletité louky bolševníků. Tělo neleželo daleko od trati, necelých deset metrů. V kruhu o poloměru zhruba tři metrů kolem Warjakova těla ležely rostliny z neznámého důvodu zvadlé a zčernalé. Zčásti mrtvého přikrývaly. Celé místo působilo jaksi podivně. Nepříjemně. Byl tam až nepřirozený klid. Jako bychom se ocitli v nějaké mrtvé zóně. V onom okruhu nerostlo

skutečně vůbec nic. Všechno uhynulo. Zaznamenali jsme, že se zde nezdržuje ani žádný hmyz, ačkoliv všude kolem v dusném, skoro tropickém vzduchu visely celé roje komárů.

Uvědomili jsme si to hned po příchodu. Jelikož už byla tma, osvětlovali jsme místo ručními svítilnami. Poté, co jsme vše nafotili, chystali jsme se odstranit překážející rostliny a začít s ohledáním těla, když si najednou někdo (snad to byl Lesný) všiml, že můry přitahované světlem se nepřiblíží k lampám, což by bylo normální a přirozené, ale zůstávají přesně ve vzdálenosti oněch tří metrů opsaných kolem těla a za hranice tohoto území se neodvažují. Zanedlouho, jak se jich za světlem slétalo stále víc, jsme byli obklopeni nepříjemně hučící stěnou hmyzu, jenž se rojil na rozmezí živých a mrtvých bolševníků.

Překvapení a trochu znepokojení jsme z těchto důvodů nejdříve začali zkoumat okolí těla. Odebrali jsme vzorky uvadlých rostlin i půdy. Pozdější expertizy ukázaly neuvěřitelnou věc. Opravdu zde nebylo nic, co by žilo. Uhynulé bolševníky nehnily. Neprobíhaly v nich žádné rozkladné reakce. Stejně tak v půdě nebyla ani stopa po jakýchkoliv bakteriích. Nebyly nalezeny ani nejmikroskopičtější živé organismy. Smrt se zde zastavila na jediném bodě, v určitém stadiu, z něhož se už nehnula dál. Jako by to byla nějaká chyba v ekosystému. Naše těla byla v tu chvíli to jediné živé v prapodivném kruhu, jehož středem byl mrtvý Kryštof Warjak, stočený do embryonální polohy.

Ohledal jsem tělo. Warjak ležel schoulený na zemi, hlavu měl vyvrácenou vzhůru, kolena přitisknutá k hrudi. Na sobě měl červenou teplákovou bundu, triko s límečkem bledě modré barvy prosáklé krví, manšestrové kalhoty a bílé tenisky. Rukou si přikrýval levý bok, ve kterém byla deset centimetrů dlouhá, pravděpodobně řezná rána (triko v místě rány nebylo protržené). Rána samotná nebyla příčinou smrti, jak prokázala pitva. Když jsem odkryl křečovitě sevřenou dlaň, kterou si na břicho tiskl, shledal jsem, že rána byla neprofesionálně, špatně a křivě zašita jakousi zelenou textilní nití, čtrnácti stehy, skrz které musela vytéct krev, již měl

mrtvů na šatech. Jiné zevní poranění jsem nezaznamenal. Bližší informace přinesla až pitva.

Když jsme vše zdokumentovali, tělo bylo naloženo na drezínu a ze stanice Těchonín přepraveno do nemocnice v Hradci Králové. Při nakládání těla na nosítka jsme zjistili, že je zesponu k půdě přichyceno jakousi zvláštní pavučinou. Jak se ukázalo při pozdějších podrobných rozbořech, vše v místě nálezu bylo prostoupeno drobounkými vlákny neznámého původu. Jakýmisi uschlými šedivými vlásky. Tělo nevyjímaje. Bylo doslova prorostlé hustou sítí těchto vláken.

* * *

Byl večer po dešti. Letící, zvlněná země venku. Vítr v puse. Zvuky kovu a jeho všudypřítomná vůně. Zip šustákové bundy cvaká zvenčí do skla.

„Nevykláněj se tolik,“ řekla žena v kupé.

Děti se v tom rychlém vzduchu sekají svými vlasy navzájem do tváří. Smějou se a křičí ven, opilé rytmem železných kol. Krajina kolem se vine jako filmový pás. Jednotlivá okénka oddělená dřevěnými sloupy elektrického vedení. Rytmus. Tep. Puls polí. Rytmus hlíny a keřů. Rytmus železničních budov. Sbíhající se kovové linky. Dvě lesklá vlákna položená v krajině. Dvě vlákna vedoucí do nekonečna.

Dva kluci kloužou rukama po nebi. Dlaní tvarují vítr, tvoří mu skuliny a průduchy mezi prsty. Je to skoro, jako by sahal na něco skutečného, na něco živého.

U spuštěných závor zvoní klekání. Do vesnic ztichlých večerem stoupá z potoků a podmáčených luk chlad. Na malých venkovských nádražích, kterými projíždí, je cítit olej, občas cigaretový kouř a hlavně zmoklé, rozpraskané panely peronu, kterými na konci prorůstá tráva a nízký plevel. Občas kolem zpomaleně projedou oči neznámého člověka stojícího na nástupišti, na chvíli se jejich pohledy propojí podivným tunelem v barvě lidského bělma.

V poli se mihne betonová skruž zarostlá křovím, za okamžik se přiblíží jez. Jedou podél ramena řeky. Stromy a chatky na břehu se opakují na hladině. Na jedné ze zahrad hoří ohýnek z listí a trávy. Rybář v loďce otočil hlavu za zvukem vlaku, který se prohnal údolím, na chvílku spustil oči z jemných kroužků odbíhajících od vlasce nehybně trčícího z řeky, od vlákna, které ho spojuje se světem pod vodou.

Vlak zpomalil. Na tomhle místě vždycky zpomaluje. Starší z kluků se ještě víc naklonil, zakřivil rty a plivl. Oba se hned se smíchem odtáhli od okna a seskočili na sedačku, na jejímž opěradle se mačkali, aby se mohli vyklonit ven.

Podoba toho večera zůstane se všemi vůněmi a světlem navždy někde hluboko v hlavách těchto dvou dětí. Pokaždé, když si ji ve svých budoucích životech vybaví, přepadne je podivná úzkost z něčeho dávného, pachut' stesku a pocit, že nenávratně ztratili cosi důležitého. A asi nikdy se nedozvědí, že nálada oné prastaré události, té zapomenuté cesty pohraniční krajinou, bude přesně stejná jako v jedné z prvních dětských vzpomínek mrtvého, jehož právě oni dva za chvílku, už jen za pár minut, zahlédnou ležet stočeného do klubíčka v podivné přerostlé louce bolševníků a upozorní na něj svou matku. Jen „hele, mami...“, víc je to zajímat nebude, budou dál udiveně pozorovat ty obrovské květiny kymácející se podél kolejí. Květiny vysoké jako jejich vlak.

Ano, přesně stejná vzpomínka je v tom mrtvém a všechno, co teď vnímají dva kluci v kupé rychlíku jedoucího do Wroclavi, jako by se jenom opakovalo po tom, co už dávno prožil on. Už tenkrát cítil celou tu večerní zmoklou zem. Nadechoval se chladného vzduchu, stejně jako ho teď dýchají oni dva. Sledoval krajinu ubíhající venku kolem vlaku a jeho oči kmitaly ze strany na stranu, jako by ho všechny míjející věci zachytávaly a tahaly za panenky, tak jako teď tahají za panenky je.

Všechno se opakuje. Život začíná až u první vzpomínky. Vlak zpomalil. Na tomhle místě vždycky zpomaluje. První vzpomínka, kterou v sobě choval mrtvý, jehož pootevřená ústa jsou plná odpoledního deště, se teď s každým nádechem vrývá a vepisuje do dvou dětí vykloněných z okna rychlovlaku, který právě pomalu projíždí kolem jeho těla v poli bolševníku.

* * *

Kdybychom z mrtvého mozku Kryštofa Warjaka sejmuli poslední myšlenky, které jím proběhly, podobně jako se z mrtvé sítnice oka dá sejmout poslední obraz, jenž se na ní odrazil, zjistili bychom zhruba toto:

Myslel na Andreje. Svého kamaráda z dětství. Kluka, s nímž vyrostl. Jejich životy se pak už nikdy nepřestaly proplétat.

Myslel na květinu. Na jednu jedinou květinu, malou rostlinku, kterou ve své mysli pojmenovával právě jen „květina“ a která se stala jeho životem a on se stal životem jejím.

Myslel na Ninu. Andrejovu ženu. Bůhví proč si vybavil pohyb ruky, jímž si co chvíli vracela zpátky pramen vlasů, který jí padal do čela.

Vzpomněl si také na Kristýnu, Andrejovu čtyřletou dceru, která zemřela na konci května. Nedopatřením se otráвила jedovatými houbami.

Myslel na Mariána, se kterým procestoval třetinu svého života a část planety Země. Se kterým v dusném vzduchu a teplé hlíně tropického lesa hledal všechny ty živé hvězdy spadlé sem nepochybně z nebe, při nějaké galaktické nehodě. Živé zbytky hvězd, které spadly do tropických lesů a zakořenily v hlíně, na šlahounech lián a ve shnilém dřevě. Lidé jim pak dali jméno. Dali jim slovo, které přesně vystihuje jejich podobu. Orchidej... Milionkrát ve svém životě si zopakoval ten dokonalý zvuk, sám o sobě nádherný. Plný vášně a touhy.

Myslel na stín. Na někoho, kdo poslední dny stál pořád někde za ním. Kdo sledoval jeho cestu až sem, hluboko do staré Evropy, na polskou hranici. Kamkoliv se Kryštof pohnul, byl si jistý, že ON došlápne na stejné místo ještě dříve, než se stopa na koberci stačí vyrovnat, že ON se dotkne kliky u dveří nebo madla v metru dříve, než vyprchá teplo, které jim Kryštof svou dlaní dal. Jeho jméno neznal. Možná ani žádné neměl. Občas se mu zdálo, že sem jeho pronásledovatel nepatří. Sem do tohoto světa.

Myslel taky na svoje tělo, které nějak přestával cítit, na svět kolem sebe, který najednou nefungoval tak, jak by měl.

Myslel na malé kořínky cév, které, když se soustředil, cítil ve všech svých končetinách, cítil každý jejich milimetr, viděl, jak rostou a kroutí se mu před očima, jak se proplétají mezi mžitkami v jeho pevně zavřených víčkách.

* * *

Někdy dávno.

Kryštof přeběhl lávku přes potok. Čtyřikrát tiše zazněla kovová konstrukce můstku, jak na ni dopadly jeho kroky. Zvuk vody tekoucí po kamenech si uvědomil, až když mu pod nohama zase sykal prach polní cesty. Kousek před ním utíkal Andrej, jeho kamarád. Míjeli zahradu posledního domu. Voněla černým olejem, kterým byla natřená kůlna a dlouhý plot. Kryštof jel rukou po jeho plačkách. Ve stejném rytmu ho oslepovalo slunce, které bylo už nízko nad obzorem a probleskovalo mezi latěmi. Chtělo se mu smát nebo vykřiknout. Viděl před sebou stroboskopický, sluncem přerušovaný a rozkouskovaný pohyb Andrejovy hubené postavy.

„Přidej,“ zavolal Andrej přes rameno.

Vběhli do louky. Syčela kolem nich. Trávy jim klouzaly po nohou. Andrej otvíral cestu a Kryštof ji za sebou zavíral. Do vzduchu vzlétlo různé chmýří a pyl. Před nimi byl les, teď večer se zdál uvnitř temně modrý. Už zdálky byl lepkavě

cítit smůlou a občas zavrzal, jako by se někdo snažil naladit jakýsi obrovský hudební nástroj.

Andrejovi bylo čtrnáct let. Kryštofovi o dva roky míň. S Andrejem kamarádil odmalička. Nepamatoval si, kdy se viděli poprvé. Kdykoliv přijel na ves, třeba i po půl roce, vrátil se Andrej do jeho života s takovou samozřejmostí, že se mu zdálo, jako by se předtím vůbec neodloučili. Skrz něj si na všechno pamatoval, na všechna minulá léta, na veškerý čas, který tady prožil.

Kryštof přijel předešlý večer s mámou. Nechala ho tady u babičky a dědy na letní prázdniny. Prázdniny v prázdnotě. Pod slovem prázdniny si vždycky představil tohle. Krajinu. Prázdná pole, louky a les. Něco přesně opačného, než je město. Běžel a dýchal pod nebem.

„Tak co teda?“ zeptal se Kryštof, když už byli v lese.

„Jdem dolů k potoku.“

Andrej stále rázoval rychlým krokem. Udýchaně míjeli kmeny prvních borovic. Kryštof z jedné cestou sloupil kůru a drolil ji na malé kousky. Odhazoval je stranou a strefoval se jimi do stromů kolem.

„Za chvíli se stmívá, hele,“ vypravil ze sebe Kryštof nejistě. Popoběhl, aby Andreje dohnal.

„Tak chceš to vidět, nebo ne?“ vyhrkl na něj Andrej. Byl celý napjatý. V rozčilení vůbec nevnímal svět kolem sebe. Jak pospíchal, zakopl o kámen nebo kořen vyčnívající z pěšiny, zavrával s rukama vystřelenýma před sebe, div že neupadl. Už ráno, když se viděli, mluvil tiše o nějakém svém tajemství. Řekl Kryštofovi, takovým zvláštním tónem a s pyšným úsměvem na rtech, který nedokázal potlačit, že večer mu něco ukáže.

Klesali po stráních k potoku. Les kolem se změnil, zešeřel. Čím níž byli, tím přibývalo listnatých stromů, které zakrývaly nebe. Kryštof už by se nejradši otočil a vrátil se do vesnice, ale nechtěl to přiznat. Andrej zatvrzele zasekával nohy do

svahu. Dolů od jeho stop utíkaly kamínky a kousky země. Rukama se přidržoval kmenů, které míjeli, na Kryštofa se ani jednou neohlédl. Nedaleko se rozbušila křídla jakéhosi lesního ptáka vyplašeného jejich přítomností. Ten zvuk přešel do Kryštofovy hrudi a rozpohyboval tam jeho srdce. Tep mu stoupl do krku.

„Kam až půjdem?“

„Skoro tam jsme, máš strach nebo co, sakra?“ odbyl ho Andrej a dál zarýval podrážky do měkké hlíny, aby nepodklouzl, a mlčel. Kryštofovi bylo najednou strašně úzko, šlapal kousek za ním do těch jeho vyoraných stop, dýchal odkrytou hlínu (byla vlhká a voněla po houbách) a pohledem se snažil zbrzdit postupující soumrak nad sebou.

Byli dole, v roklině. Šli kus podél potoka. Po nějaké době se Andrej zastavil a pozorně se rozhlédl kolem. Kryštof měl strach. Už ho ani nelákalo to slibované tajemství, chtěl jenom pryč z lesa. Celá Andrejova postava se mu zošklivila, měl na něj vztek, na to, jaký byl změněný, zatvrzelý nějakým vnitřním cílem, něčím, čemu Kryštof nerozuměl. Takhle ho neznal, zdál se mu najednou mnohem starší, vzdálenější. Měl vztek i na sebe, že se na kraji lesa neotočil a nevydal se zpátky do teplé, sluncem prohřáté louky. Bůhví co je tady teď může potkat. Pokouše je nějaké zvíře, zatoulaný pes se vzteklinou, nebo cokoliv jiného.

Andrej se sklonil u jednoho z velikých kamenů, které ležely všude podél potoka a v okolních stráních. Začal zpod něj odhrnovat suché větve a listí z minulých podzimů. Pak se přikrčil, lehl si na zem a ruku ponořil hluboko do chladné a temné dutiny pod kamenem. Vytáhl zhruba metr dlouhou věc zabalenou do igelitu a obvázanou provazem.

„Tak sleduj,“ vítězoslavně pronesl Andrej, zatímco na kolenou odmotával igelit ze svého balíku.

Byla to puška! Kryštof vykulil oči.

Myslivecká flinta. Znal takovou od svého dědy. Ležela vždy

na skříni v chodbě, tak aby na ni on nedosáhl. Měl přísně zakázáno na ni sáhnout. Vždycky ho lákala, moc se mu líbila a samozřejmě, když vzácně nikdo nebyl doma, přistavoval si k almaře židli, na tu ještě postavil dnem vzhůru největší hrnec z kuchyně a vzrušením rozechvělý si ji zblízka prohlížel, sáhnout se neodvážil. Babička mu jednou vyprávěla o chlapci, který svojí sestře ustřelil prsty na ruce a celou dlaň, když si tajně hráli s otcovou puškou.

„Ukaž. Odkud ji máš?“ zeptal se Kryštof. Na chvílku zapomněl, že v lese už se úplně setmělo. Popošel k Andrejovi. Ten se jenom usmál.

Kryštof natáhl ruku, ale Andrej mu pušku nepodal.

„Radši ne. Seš ještě malej, neumíš s tím.“

To Kryštofa bolestně zasáhlo. Odvrátil se a zalapal po dechu, aby zahnal pláč. Cítil se zrazený. Táhl ho sem jen proto, aby se nad ním povýšil, aby mu dokázal, že je dospělý. Že už není děcko jako on. Přitom vždycky drželi spolu. Většinou. Když se zrovna o něco nepoprali.

„Tak si ji sežer!“ štěkl Kryštof a měl skoro na krajíčku. Obrátil se a začal šplhat zpátky do svahu. „Zajdu si sem jindy a stejně se na ni podívám,“ zavolal ještě přes rameno.

„Schovám ji jinam,“ řekl klidně Andrej a dál seděl opřený o kámen. Kryštofovi vztekem vytryskly slzy.

„Řeknu to na tebe. Ukradls ji!“ zavzlykal.

V tu chvíli Andrej vyskočil. Kryštof se ani nestihl otočit a Andrej už stál za ním. Svalil ho na zem a vrazil mu hlaveň do zad mezi lopatky.

„Nech mě!“ křičel Kryštof. Vzepřel se na rukou a snažil se Andreje přetlačit, setřást jej ze sebe, ale neměl na to dost síly.

„Nic neřekneš!“ zasmál se Andrej a domáckl spoušť.

Potok se pohnul na opačnou stranu.

Všechny zvuky lesa ztichly, aby Kryštof mohl slyšet, jak mu zaprašťely zuby skousnuté do nepřičetnosti. Byl si ale

jistý, že to je něco v jeho těle. Takhle nějak musí být slyšet přelomená páteř. Rozdrcené obratle vytrhané ven z těla a vystřelem zaryté hluboko do hlíny.

Slyšel ten praskot ještě dlouho potom, co mu došlo, že výstřel byl hluchý, že puška nebyla nabitá. Andrej se smál. Znělo to někde daleko a míchalo se to s tím pískáním a praštěním v hlavě.

Kryštof se se vzlykáním a potahováním pustil znovu do sva-hu. Podkluzoval a padal. Andrej na něj volal, ať neblbne.

„Pojď zpátky,“ slyšel Kryštof někde za sebou, „půjčím ti ji teda, klidně.“ Jako by se ta slova ale netýkala jeho, rozbíhala se po okolních svazích tichého lesa a vracela se dolů k potoku.

Nebe bylo ještě modré, ale v domech ve vsi už se svítilo. Z trávy voněla vlhkost rosy. Andrej viděl obrys Kryštofovy postavy, jak rychlým krokem přechází můstek přes potok. Komáří roje na kraji lesa zešlely večerem. Andrej šel pomalu, rukou projížděl louku. Pod dlaní ho šimraly špičky rostlin. Měl zvláštní pocit, že se tím mezi nimi něco skončilo. Jako by ho pro sebe opravdu nějak zastřelil. Ve svém životě.

Zastavil se. Roztrhl list jitrocele a chvíli čichal do jeho nitek. Nejdřív byl docela překvapený, proč to Kryštofa tak sebralo. Blbá sranda. Andrejovi to nedalo, nevyužít situace, když viděl, jak je Kryštof ustrašený. Teď mu to bylo všechno už docela jedno. Vyčítal si jenom, že mu pušku vůbec ukazoval. Třeba to opravdu napráská.

Určitě to napráská.

Cítil se nějak podivně špinavý (a někde v koutku sebe provinilý, ale to si nepřipouštěl). Bůhví proč si vzpomněl, jak tenkrát, když se narodily malé žáby, všude jich bylo plno (kolem silnic se dělaly zábrany z igelitu, aby do ní nelezly) a oni je chytali a věšeli provázkem za nožky na strom jako nějaké podivné živé ozdoby a strefovali se do nich prakem.